

בס"ד. שיחת ש"פ שמיני, מבה"ח אייר, ה'תשכ"ו.

בלתי מוגה

א. על הפסוקי "החודש הזה לכם גו", איתא במדרש²: "כשבחר ביעקב ובניו קבע בו (בעולמו) ר"ח של גאולה". וכיון שלא נתפרש יום פרטי בחודש שבו דוקא ישנו ענין הגאולה, הרי מובן, שחודש ניסן כולו נקרא "חודש של גאולה".

וכן הוא גם בנוגע לדברי הגמרא³: "בניסן נגאלו בניסן עתידין ליגאל" — שלא נתפרש יום פרטי בחודש ניסן, אלא החודש כולו שייך לענין הגאולה.

וענין זה מתאים גם עם דברי השל"ה⁴ — שהובאו בסיום מאמר הצ"צ ד"ה החודש הזה לכם⁵ (שמדובר אודותיו לאחרונה, החל מפרשת החודש⁶, וכאמור, שישנו מאמר זה גם מאדמו"ר מהר"ש, משנת תרכ"ו) — על הפסוק "החודש הזה לכם ראש חדשים", שבחודש ניסן כל החודש הוא כמו ר"ח, שכל יום הוא כמו ר"ח.

והרי ר"ח יש בו כמה מעלות לגבי יו"ט, כולל גם היו"ט דחג הפסח שהוא ר"ה לרגלים⁸, כדלקמן.

ב. ובהקדמה — שכל ענין בפנימיות התורה צריך להתבטא גם כנגלה דתורה⁹, אם ברמז, או עוד יותר מאשר רמז בלבד, וכן הוא בנוגע למעלה המיוחדת של ר"ח גם לגבי יו"ט, שמצינו זאת גם כנגלה, ועד לפסוק מפורש:

באחת ההפטרות שנאמרו לאחרונה כתיב¹⁰: "כה אמר ה' אלקים שער החצר הפנימית הפונה קדים יהי סגור ששת ימי המעשה וביום השבת יפתח וביום החודש יפתח".

פ' צו, י"ג ניסן ס"ה; ס"י (לעיל ע' 234 ואילך; ע' 274; ס"ע 283).
 (7) סה"מ תרכ"ו ע' ל ואילך.
 (8) ריש ר"ה. ד, א.
 (9) ראה גם לעיל ס"ע 353. וש"נ.
 (10) יחזקאל מו, א — הפטרת פרשת החודש.

(1) בא יב, ב.
 (2) שמו"ר פט"ו, יא.
 (3) ר"ה יא, רע"א. וראה שמו"ר שם.
 (4) קמ, ב (הובא באוה"ת שבהערה הבאה).
 (5) שיג, ב (הובא בסה"מ שבהערה 7).
 (6) אוה"ת בא ע' רעו.
 (7) שיחת ש"פ ויק"פ ס"ח ואילך; מוצש"ק

ומובן גודל העילוי דפתיחת שער זה — שהרי לפני"ז כתיב¹¹ "ויאמר אלי ה' השער הזה סגור יהי' לא יפתח ואיש לא יבוא בו כי ה' אלקי ישראל בא בו", והיינו, שזהו גילוי נעלה ביותר, וכיון שגילוי זה לא יכול להאיר בששת ימי המעשה, לכן שער זה "יהי' סגור ששת ימי המעשה", ורק "ביום השבת יפתח וביום החודש יפתח", שבהם יכול להתגלות גילוי נעלה זה.

וכיון שרק "ביום השבת יפתח וביום החודש (ר"ח) יפתח", ואילו ביו"ט הוא סגור — הרי מובן, שיש מעלה בר"ח לגבי יו"ט¹².

ג. וכמו"כ מצינו בנוגע לגיהנם — שפעולתו היא בימי החול, אבל לא בשבת ור"ח, משא"כ ביו"ט¹³:

ובהקדמה — שאף שכללות העונש של הגיהנם הוא מעונשי התורה, שלהיותה תורת חסד, הנה כל עניני' הם עניני חסד, הרי ענין החסד הוא בנוגע למטרה ותכלית הדבר, שהכוונה בזה היא לטובה¹⁴, אבל הפעולה עצמה היא ענין של גבורות וצמצומים, והיינו, שרצון העליון יכול לבוא בקו הימין או בקו השמאל, וענין העונשים הוא מקו השמאל.

ולכן: בשבת שענינו בחי' החכמה¹⁵, שהיא בקו הימין — אין מקום ליניקה ללעו"ז, שהו"ע הגבורות.

משא"כ ביו"ט, שענינו בחי' בינה¹⁵ — שהרי ימים טובים הם "מועדים לשמחה", וזהו"ע הבינה, "אם הבנים שמחה"¹⁶ — "דינין מתערין מינה"¹⁷, שהו"ע הגבורות. ואף שגם ביו"ט אין בית-דין יושבים לדון דינין¹⁸, מ"מ, באיזה מקום שהוא ("ערגעץ וואו") יכול להשתלשל מבינה ענין הגבורות, ולכן יש ביו"ט ענין הגיהנם.

ומזה מובן גם בנוגע לר"ח, שכיון שגם הוא קשור עם בחי' החכמה, הנה גם בו אין פעולת העונשים דגיהנם.

ד. ומזה נמשך גם בנוגע לעבודת האדם:

כתיב¹⁹ "פרש חגיכם", "פרש חגיכם קאמר ולא פרש שבתכם"²⁰

ובכ"מ.	11 שם מד, ב.
16 ראה לקו"ת דרושי שמע"צ פח, ד.	12 ראה שלה"ר ר"פ בא שיא, א. ויקהל
וש"נ.	שלה, סע"א — הובא באוה"ת שם.
17 ראה זהר ח"א קנא, א. ח"ב קעה, ב.	13 ראה אוה"ת שם ס"ע רעז ואילך.
ח"ג יו"ד, סע"ב ואילך. סה, א. רצב, א. ועוד.	14 ראה לקו"ש חכ"ב ס"ע 71 ואילך.
18 ביצה לו, ב (במשנה).	וראה גם תו"מ חמ"ד ע' 127 הערה 6. וש"נ.
19 מלאכי ב, ג.	15 ראה לקו"ת צו יא, ד ואילך. סידור
20 זח"ב פח, ב.	(עם דא"ח) סדר סעודת שבת ר, ב ואילך.

— כי, דוקא ביו"ט שהוא מבחי' בינה, יש מקום לגבורות וצמצומים, ולכן צריך לשלול ענין הפרש כו'.

וזהו גם מה שמצינו שדוקא ביו"ט צריך להדר בהכנסת אורחים²¹, וכמפורש בקרא²²: "ושמחת בחגך אתה גו' והלוי והגר גו' אשר בשעריך", משא"כ בשבת לא מצינו ציווי מיוחד על זה, לא בתושב"כ ואפילו לא בתושבע"פ — כי, הענין של הכנסת אורחים הוא כדי לשלול את ענין היניקה כו', משא"כ בשבת שמלכתחילה אין מקום ליניקה, אין צורך לשלול זאת.

וזהו גם מה שמצינו שדוקא ביו"ט היו בית-דין שולחים שלוחים כו'²³, כדי להבטיח ששמחת יו"ט תהי' באופן שלא יהי' ממנה יניקה ללעו"ז; משא"כ בשבת — הנה אף שגם בו יש שתיית יין ישן, כדאיתא בשו"ע²⁴, ובלשון רבינו הזקן בתניא²⁵: "שותה יין מבושם .. כדי לקיים מצות עונג שבת", ולכאורה גם מזה יכול לבוא דבר בלתי רצוי, מ"מ, לא הוצרכו ב"ד לשלול זאת.

וטעם הדבר — כאמור — לפי שיו"ט ענינו בחי' בינה, שזהו ענין של הבנה והשגה, שזהו ענין מוגבל, ולכן יכול להיות מזה יניקה כו', משא"כ שבת שענינו חכמה שלמעלה מבינה, וענינה הו"ע הביטול, כמבואר בתניא²⁶ שמדריגת החכמה הוא הביטול "הוא לבדו הוא ואין זולתו", ולכן, לא יכול לבוא מזה ענין של היפך הרצון כו'.

ה. ועדיין צריך להבין — כיצד מועיל ענין החכמה שבשבת:

כיון שבפועל ממש בגשמיות ישנו גם בשבת ענין של שתיית יין ישן (שהוא חזק יותר מדין שבת), הרי לכאורה, בנוגע לפועל ממש, עדיין יכול לבוא מזה ענין בלתי רצוי, וא"כ, מדוע "פרש שבתכם" לא קאמר? אך הענין הוא¹³ — שבשבת נאמר²⁷ "ויכולו השמים והארץ וגו'", שזהו"ע עליית העולמות מלמטה למעלה, כך, שלא מתעסקים כלל עם עניני העולם, ועד שאפילו עם-הארץ אינו עוסק בעובדין דחול; משא"כ יו"ט, שמותר במלאכת אוכל נפש, כי, ענין היו"ט אינו באופן של יציאה מהעולם (עלי' מלמטה למעלה), אלא אדרבה — המשכה בעולם,

24) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סרמ"ב ס"ב. סער"ב ס"ב. וש"נ.

25) פ"ז (יא, ב).

26) פל"ה בהגהה.

27) בראשית ב, א.

21) ראה זח"ב שם. רמב"ם הל' יו"ט פ"ו הי"ח. תו"א ר"פ חיי שרה. סידור שם רא, א ואילך. ובכ"מ.

22) פ' ראה טז, יד. וראה רמב"ם שם.

23) רמב"ם שם הכ"א.

וכדאיתא בזהר²⁸ בפירושו "מקראי קודש"²⁹, שקוראים וממשיכים בחי' הקודש בעולם.

וכיון שביו"ט יש שייכות לעניני העולם — אזי יכול להיות שיכנסו לזה ויהיו משוקעים בזה, עד כדי כך, שכתוצאה מזה יהיו ענינים בלתי רצויים, שזהו הענין ד"פרש חגיכם"; משא"כ בשבת שנמצאים במעמד ומצב שלמעלה מהעולם — הנה "פרש שבתכם" לא קאמר.

ו. אך עפ"ז צריך להבין בנוגע לר"ח:

נתבאר לעיל (ס"ב) שר"ח דומה לשבת — ש"שער החצר הפנימית . . ביום השבת יפתח וביום החודש יפתח", ולכן אין פעולת הגיהנם כו'.

ולכאורה אינו מובן: הרי בר"ח מתעסקים בעניני העולם יותר מאשר יו"ט, שביו"ט הותרה רק מלאכת אוכל נפש, ואילו ר"ח מותר בכל המלאכות (גם המלאכות שאסור לעשותם בחול-המועד כיון שאינם דבר האבד³⁰), וא"כ, מהו הטעם שבר"ח לא יכולים להיות ענינים בלתי-רצויים?

אך הענין הוא — שכל המלאכות שנעשים בר"ח אינם נקראים בשם מעשה, שהרי ר"ח אינו בכלל "ששת ימי המעשה", שבהם "שער החצר הפנימית . . יהי' סגור", ואילו "ביום החודש יפתח", ועכצ"ל, שאין זה נחשב לענין של מעשה ששייך לעולם העשי', וטעם הדבר — כמבואר במאמר של הצ"צ³¹ שבר"ח ישנו עליית המלכות בחכמה.

וכיון שהמלכות עולה בחכמה, שממנה לא יכולה להיות יניקה לחיצונים לפי שענינה הו"ע הביטול (כנ"ל ס"ד) — לכן אין בו ענין הגיהנם כו'.

ומה גם שכיון שבר"ח אין חיוב לענגו בבשר שמן ויין ישן, כמו ביו"ט, לכן אין צורך בהשתדלות מיוחדת לשלול ענין של יניקה ללעו"ז, ובמילא, הרי זה דומה יותר ליום השבת.

ז. ובנוגע לעניננו:

אע"פ שכבר עברו ימי חג הפסח, כך, שחסרים לכאורה כמה ענינים כו' — הנה ע"פ דברי השל"ה שבחודש ניסן כל יום הוא כמו ר"ח, וע"פ

או"ח סתק"ל ואילך.

(28) ח"ג צג, ב ואילך.

(31) ראה אוה"ת בראשית כב, סע"א ואילך.

(29) אמור כג, ב"ד.

(30) רמב"ם הל' יו"ט פ"ז ואילך. טוש"ע בא שם. ברכה ע' א'תתק ואילך.

משנת"ל גודל המעלה דר"ח, נמצא, שימים אלו יש בהם מעלה מיוחדת גם לגבי חג הפסח.

ובפרט ביום השבת, שבו נאמר²⁷ "ויכולו גו'", שהו"ע העלי' והשלימות של כל ימי השבוע, כולל גם שביעי של פסח ואחרון של פסח, שגדלה מעלתם על הימים הראשונים של חג הפסח, שקשורים עם יצי"מ, שהיא חירות שיש אחרי' גלות, ואילו ש"פ ואחש"פ קשורים עם הגאולה העתידה³², שהיא חירות שאין אחרי' גלות³³; ונוסף לזה שיום השבת כולל את ימי השבוע שלפניו, הרי הוא כולל גם את ימי השבוע שלאחריו, שחלקם שייכים עדיין לחודש ניסן, שכל יום שבו הוא כמו ר"ח, כנ"ל.

וביום השבת גופא — הרי זה שבת פרשת שמיני, שבה נאמר³⁴ "ותצא אש מלפני הוי'" — למעלה משם הוי'³⁵, ובאופן שנמשכה ופעלה בדברים גשמיים — "ותאכל גו' את העולה ואת החלבים"³⁴; והרי ידוע שענין הגלות לא פגע מאומה ברוחניות הענינים, שישנם בפועל כמו מקודם.

ומזה מובן, שביום הש"ק זה ישנו כח חזק לבטל ("דורכברעכץ") את כל המיצרים והגבולים, ולהביא את הגאולה העתידה.

ובפרט כשנמצאים בעקבתא דמשיחא, ובזה גופא — בימים האחרונים שבהם, הרי זה ע"ד שמצינו בנוגע לאור חוזר, שבנקודה התחתונה ביותר שנמשכת למטה ביותר, ישנו תוקף האור³⁶, ובכח זה יוצא כל אחד מהמיצרים וגבולים שלו ("די אייגענע מיצרים וגבולים"), ועי"ז פועלים את הגאולה האמיתית והשלימה, בביאת משיח צדקנו, בעגלא דידן ממש.

* * *

ח. מאמר (כעין שיחה) ד"ה ויהי ביום השמיני גו'.

* * *

ט. דובר לעיל (ס"ז) שביום השבת ישנו הענין ד"ויכולו", שזוהי העלי' של כל ימי השבוע שלפניו, ובנדו"ד — הרי זה כולל גם את העלי' דאחרון של פסח.

(32) ראה לעיל ע' 329. וש"נ.

(33) ראה מכילתא בשלח טו, א. הובא ד. ובכ"מ.

(34) ראה תו"מ חיי"ט ע' 285. וש"נ.

(34) ט, כד.

וכיון שישנו מנהג רבותינו נשיאינו לשתות ארבע כוסות באחרון של פסח³⁷, הנה כל ה"נמושות"³⁸ שלא הספיקו לקיים מנהג זה באחרון של פסח, יכולים להשלים זאת עתה³⁹.

* * *

י. דובר בהתוועדות דאחרון של פסח⁴⁰ בנוגע לתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר ללמוד השיעורים בחומש כו', ודובר⁴¹ אודות השיעור חומש דאחרון של פסח, משלישי עד רביעי בפרשת שמיני, שבו נזכר ענין המס"נ — "וירא כל העם וירונו ויפלו על פניהם"³⁴, שזהו הענין ד"בכל מאדך"⁴², בלי גבול.

אמנם, זהו ענין הרצוא; ולאח"ז צריך להיות גם ענין השוב — שהרי הכוונה אינה שיהי' רצוא בלבד עד כלות הנפש, אלא דוקא באופן ד"נכנס בשלום ויצא בשלום"⁴³, ולכן, הנה תיכף לאחרי המאורע דמיתת שני בני אהרן (שאצלם הי' ענין של רצוא בלבד), נאמר הציווי "יין ושכר אל תשת וגו'"⁴⁴, עד "ולהורות את בני ישראל גו"⁴⁵.

וכיון שלימוד השיעור חומש צריך להיות עם פירוש רש"י (ומה טוב — עם פירושים נוספים, וכל המרבה כו', וכידוע שרבותינו נשיאינו היו מוסיפים בכל שנה עוד פירוש⁴⁶) — נתעכב עתה על פירוש רש"י בשייכות לענין הנ"ל.

יא. הביאור בפירוש רש"י על הפסוק⁴⁷ "ותצא אש" — דכיון שזה עתה נאמר "ותצא אש"³⁴ בנוגע להשראת השכינה, עכצ"ל, שגם "ותצא אש" שנאמר במיתת בני אהרן הוא גילוי של קדושה, והיינו, שעבודתם כשלעצמה היתה עבודה קדושה, ולכן, "רבי אליעזר אומר, לא מתו⁴⁸ בני אהרן אלא ע"י שהורו הלכה (דהקרבת האש) בפני משה רבן"⁴⁹, כי, לדעת

37) ראה שיחת אחש"פ ס"י (לעיל ע' 337) ואילך. וש"נ.

38) ראה תענית ו, ריש ע"ב. ב"מ כא, ב.

39) ואח"כ שאל: אין אף אחד שצריך להשלים? — והפטיר: הרי זה טוב מאד.

40) בסופה (לעיל ע' 361).

41) שם ס"ט ואילך (לעיל ע' 344) ואילך.

42) ואתחנן ו, ה.

43) חגיגה יד, סע"ב. טו, סע"ב (לגירסת

הע"י). ירושלמי שם פ"ב ה"א.

44) שם יו"ד, ט. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 116 ואילך. וש"נ.

45) שם, יא.

46) ראה תו"מ — רשימת היומן ע' קפו. וש"נ.

47) שם, ב.

48) וזהו דיוק הלשון "לא מתו בני אהרן אלא כו'", בלשון שלילי — שלאמיתו של דבר "לא מתו בני אהרן", היינו, שמצד גודל מעלתם לא שייך אצלם ענין המיתה כלל.

49) וע"ד שמצינו בגמרא (ברכות לא, ב)

רבי אליעזר, "האומר דבר שלא שמע מפי רבו גורם לשכינה שתסתלק מישראל"⁵⁰, ועאכו"כ כשאומרו בפני רבו.

אבל עפ"ז אינו מובן: איך יתכן שעיי"ז "תצא אש" שהיא מעין השראת השכינה?

ולכן מוסיף רש"י: "רבי ישמעאל (שהי' כהן, ו"כהנא מסייע כהני"⁵¹) אומר, שתויי יין נכנסו למקדש, תדע, שאחר מיתתן הזהיר הנותרים שלא יכנסו שתויי יין למקדש" — שמעדיף להקל בחטא בני אהרן, שלא עברו על ציווי ה' (למרות הדוחק בפירוש הכתובים שנענשו על דבר שלא נצטוו עליו). וממשיך לבאר טעם העונש — "משל למלך שהי' לו בן בית⁵² וכו', כדאיתא בויקרא רבה"⁵³, ש"בן בית"⁵⁴ צריך להבין מעצמו, גם ללא אזהרה מפורשת, שזהו היפך רצון המלך.

ואעפ"כ הפירוש הראשון הוא העיקרי, כיון שעפ"ז מובן הטעם שהעונש הי' ע"י "ותצא אש" דוקא.

והלימוד מזה — עד כמה נוגע הביטול לרבו, עד כדי כך, שנדב ואביהוא, שהיו גדולים ממשה ואהרן, נענשו ע"י שהורו הלכה בפני משה רבן; וביחד עם זה צ"ל לימוד התורה בהבנה והשגה דוקא (ואילו האיסור דשתויי יין⁵⁵, בינה, הבנה והשגה, הוא רק בהכניסה למקדש⁵⁶, בעת

רש"י על הפסוק "ולהורות גוי", "למד שאסור שיכור בהוראה, יכול יהא חייב מיתה, ת"ל אתה ובניך אתך .. ולא תמותו, כהנים בעבודתם במיתה, ואין חכמים בהוראתם במיתה" — הרי על כל בני נאמר (יתרו יט, ו) "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים", כך, שגם אצלם ישנו חומר האיסור דשתויי יין בעבודה שהיא כמו כניסה למקדש, ששם צ"ע ענין הביטול.

(56) אבל שלא במקדש — הרי שתית יין הו"ע נעלה, החל מיינה של תורה, ועד ליין כפשוטו, כמו ביו"ט, שבו ישנו החיוב "ושמחת בחגך", ו"אין שמחה אלא ביין" (פסחים קט, א), "ועכשיו שאין ביהמ"ק קיים אין יוצאים ידי חובת שמחה אלא ביין" (שו"ע אדה"ו או"ח סתקכ"ט ס"ז), וכידוע שכ"ק מו"ח אדמו"ר הי' מורה לשתות יין גם בסעודת חול המועד, מצד חיוב השמחה (ראה תו"מ חכ"ד ע' 75. וש"נ. חמ"ג ריש ע' 142).

בדברי עלי לשמואל: "מימר שפיר קאמרת, מיהו, מורה הלכה בפני רבך את, וכל המורה הלכה בפני רבו כו".

(50) שם כז, ב.

(51) חולין מט, סע"א.

(52) ויש לומר בדיוק הלשון "בן בית", לשון יחיד — שזו היתה דרגת נדב ואביהוא בלבד (שהיו במדרגה נעלית יותר אפילו ממשה ואהרן, כדברי משה לאהרן (פרש"י שם, ג): "שהם גדולים ממני וממך"), ועפ"ז נמצא שלא עברו על האיסור להורות הלכה בפני רבן, כי, מצד מדרגתן זו, לא הי' משה בבחינת "רבן".

(53) רפ"ב.

(54) ובלשון המדרש: "בן בית נאמן", וכמו משה רבינו, שעליו נאמר (בהעלותך יב, ז) "בכל ביתי נאמן הוא", הנה אצלו לא הי' שייך ענין כזה.

(55) ואף שחומר האיסור דשתויי יין שענשו מיתה הוא רק בכהנים, כמ"ש בפירוש

התפלה⁵⁷, אבל לימוד התורה צ"ל באופן דשתויי יין, וכפי שמצינו⁵⁸ בר' יהודה בר' אילעי שפניו היו דומים לפני שתויי יין⁵⁹, בגלל שהי' בבחי' שתויי יין ברוחניות⁶⁰; כי, בני"ה הם "בן בית" אצל הקב"ה, ולכן נותן להם הכח לחבר ב' ההפכים: הבנה והשגה, יחד עם ביטול⁶¹ — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חי"ב ע' 49 ואילך.

יב. בהמשך להאמור לעיל אודות הביטול לרבו — יש להוסיף:

ה"יין" ברוחניות — יינה של תורה (או יינה של מצוה), דכיון ש"נכנס יין יצא סוד" (עירובין סה, סע"א. וש"נ), הרי זה פועל שהפנים נעשים להבים כו'.

61 ולהעיר: רבינו הזקן מבאר בתניא (ספמ"א) ש"עיקר ההכנה לשמה לעכב הוא בתחלת הלימוד", והיינו, שענין הביטול הוא רק בהתחלת הלימוד (ולכל היותר — בהתחלת כל שעה ושעה, כשמשתנה הצירוף כו'), ואילו בהמשך הלימוד עצמו (בשאר ג"ט הרגעים) מודגש בעיקר ענין ההבנה והשגה. אבל, רבינו הזקן מוסיף ומדגיש שענין זה הוא "בבינונים" דוקא, ומזה מובן, שאצל צדיק, הכוונה לשמה (ענין הביטול כו') היא (לא רק בהתחלת הלימוד, אלא) גם במשך כל זמן הלימוד.

ועפ"ז, כיון שכל אחד מישראל הוא בבחי' "בן בית", יכולים להיות אצלו ב' ההפכים דהשגה וביטול במשך כל זמן הלימוד, כמו אצל צדיק.

ואין זה בסתירה לכך ש"מדת הבינוני היא מדת כל אדם ואחרי' כל אדם ימשוך", משא"כ צדיק, ש"אין כל אדם זוכה להיות צדיק" (תניא פ"ד), ורובא דעלמא שייכים רק לעבודת הבינונים — שהרי אצל כאו"א מישראל ישנה גם השבועה (שהיא גם נתינת כח — "משביעין" גם מלשון שובע) "תהי צדיק", וכפי שמבאר רבינו הזקן בתניא (שם), שכאשר עושה כל התלוי בו, הנה "באתערוותא דלתתא אתערוותא דלעילא, וכולי האי ואולי כו' יזכה לבחי' רוח משרש איהו צדיק כו', ותתקיים בו באמת השבועה שמשביעים תהי צדיק".

57 וכידוע הסיפור אודות הצמח-צדק (ראה תו"מ ח"ה ע' 144. וש"נ), שפעם שתה יין יותר מהרגיל, ולפתע, העביר ידו על מצחו, והתחיל לומר ענין עיוני ביותר, וכששאלוהו לפשר הדבר, אמר, שזוהי גמרא מפורשת: "יין קשה פחד מפיגו" (ראה תו"מ ח"ב ע' 89. וש"נ), ולכן, כאשר התבונן אודות הקב"ה כו', אזי פג היין.

58 ירושלמי שבת פ"ח ה"א. ועוד. וראה נדרים מט, ב.

59 וע"ד שמצינו (ירושלמי שם) שצהבו פניו של ר' אבהו כשמצא תוספתא עתיקתא (או חדתא — כהגירסא שהובאה בדרושי חסידות (לקו"ת מסעי צג, ריש ע"ב. ובכ"מ)). 60 ועפ"ז יש לבאר סיפור החסידים אודות הבעש"ט (ראה מגדל עז (כפ"ח תש"מ) ריש ע' ששא. וש"נ), שבעת אמירת תורה, הי' תמיד מונח לפניו קנקן יין (יין גפן או יין שרף), וחסידים הסבירו את טעם הדבר — שבעת אמירת תורה היו פניו של הבעש"ט נעשים להבים ("פארפלאמט"), ולכן הי' מונח יין על השולחן, כדי שכל הרוצה לטעות יטעה*, ויחשוב, שלהיבות פני הבעש"ט היא מהיין.

והביאור בזה (דלכאורה אינו מובן: איך יתכן שיהי' אצל הבעש"ט ענין של רמאות כו', היפך האמת!?) — כי, לאמיתו של דבר אכן היו פני הבעש"ט להבים בגלל

* כי, לולי האפשרות לטעות זו, היתה ללעו"ז טענה, שע"ז נשללת האפשרות לענין הבחירה, ואינו יכול לפעול מאומה.

ישנם הטוענים⁶²: לשם מה צריך "רבי"?! — הרי גם בעצמו "תלמיד חכם" ו"למדן" וכו', כך, שמצד גדלותו, יש ביכלתו "להתעסק" בעצמו עם הקב"ה, ללא צורך ב"מוצעים" (כידוע דברי כ"ק אדמור"ר (מהורש"ב) נ"ע בענין זה⁶³); ישנה רק המציאות של הקב"ה — יש האמיתי, והמציאות שלו — יש הנברא, ומלבד זה אין שום דבר — אין באמצע... ומסביר טענתו: כשיש לו שאלה בהלכה — יכול לעיין בגמרא, ואם דברי הגמרא הם באריכות יותר מדי — יכול לעיין בשו"ע עם באר היטב וכו'; וכשיש לו שאלה בעבודת ה', יראת שמים וכו' — יכול לעיין בחובת הלבבות, ועוד ריבוי ספרים, כך, שלא חסר לו "רבי".

בשלמא לפני הקמת המשכן — ממשך לטעון — היו זקוקים למשה רבינו, שעל ידו דוקא נפעלה השראת השכינה למטה, כמבואר בארוכה במאמר ההילולא⁶⁴ דברי המדרש⁶⁵ שע"י החטאים נסתלקה השכינה מארץ לרקייע, ואח"כ עמדו כמה צדיקים והורידו את השכינה עד לרקייע הא', ודוקא משה הוריד את השכינה מרקיע הא' לארץ, ופעל הענין ד"ושכנתי בתוכם"⁶⁶, ודוקא על ידו הי' הענין דמ"ת — "משה קיבל תורה מסיני"⁶⁷;

אבל לאחרי מ"ת — הרי הוא בעצמו יש לו כבר את כל התורה כולה, ובמילא, אינו זקוק לאף אחד; ישנו "קוב"ה", וישנה "אורייתא", ויש גם המציאות שלו — "ישראל", וכיון שכן, הרי "ישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד"⁶⁸, וחוץ מזה אין שום דבר...!

אך על זה באה ההוראה — שכבר הי' לעולמים אצל נדב ואביהוא, שאף שהיו בתכלית השלימות, מ"מ, כיון שהורו הלכה בפני משה רבן, הרי זה גרם לענין המיתה.

וכפי שרואים אצל רבי אליעזר — שלמרות ש"האבן הזאת (שישב עלי' ר"א) דומה להר סיני", והי' יכול "לומר דברי תורה יותר ממה שקבלו מסיני"⁶⁹, הנה כשבאו אליו וביקשו ממנו לומר מה הדין בענין פלוני, אמר, שאינו יכול להשיב, כיון שלא שמע זאת מרבו, ו"האומר דבר שלא שמע מפי רבו גורם לשכינה שתסתלק מישראל"!!!

65) שהש"ר רפ"ה.

66) תרומה כה, ח.

67) אבות רפ"א. — הפרק דשבת זו.

68) ראה זח"ג עג, א.

69) נסמן בלקו"ש שבפנים הערה 14.

62) כ"ק אדמור"ר שליט"א אמר בבת-

שחוק: במסיבה זו מסתמא לא נמצאים כאלו שטוענים זאת...

63) ראה סה"ש תורת שלום ע' 194.

64) רד"ה באתי לגני תשי" (סה"מ תשי"א

ע' 111).

והרי המדובר הוא לאחרי מ"ת, ואעפ"כ, בהכרח שתהי' השמיעה מפי רבו, כי, גם לאחרי מ"ת צ"ל ענין של ממוצע — "אנכי עומד בין ה' וביניכם גו' להגיד לכם את דבר ה'"⁷⁰, ולולי זאת, "גורם לשכינה שתסתלק מישראל"; אם אין לו רבי, לא יכולה להיות אצלו שכינה!...

יג. עפ"ז יש לבאר מאמר תמוה בגמרא במסכת מנחות⁷¹:

"בשעה שעלה משה למרום .. אמר לו (הקב"ה), אדם אחד יש שעתידי להיות בסוף כמה דורות, ועקיבא בן יוסף שמו, שעתידי לדרוש על כל קוץ וקוץ תליץ תליץ של הלכות. אמר לפניו, רבש"ע, הראהו לי .. הלך וישב בסוף שמונה שורות ולא הי' יודע מה הן אומרים, תשש כחו, כיון שהגיע לדבר אחד, אמרו לו תלמידיו, רבי, מניין לך, אמר להן, הלכה למשה מסיני, נתיישבה דעתו".

ולכאורה אינו מובן:

משה רבינו הי' בתכלית הביטול, כמ"ש⁷² "והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה", וכמבואר בחסידות⁷³, שזהו "מפני שידע אשר כל עניני מעלותיו .. הוא מה שניתן לו מלמעלה .. וחשב דאילו היו אלו הכחות אצל אחר, הי' ג"כ במדריגה ומעלה זו, ואפשר דאחר .. הי' מגלה את הכחות יותר". וכיון שבמשך כל ימי חייו הי' בתכלית הענווה, איך יתכן שכאשר בא לידי פועל וראה שישנו מי שיודע יותר ממנו כו', אזי "תשש כחו"?!

והביאור בזה — ע"פ האמור לעיל:

הסיבה לכך ש"תשש כחו" היא (לא בגלל שראה שרבי עקיבא יודע יותר ממנו — שהרי ענין כזה בודאי לא שייך אצל משה רבינו, אלא) בגלל שראה בלימודו של ר"ע רק את ענין ההבנה והשגה, ללא ענין הביטול וענוה וקבלת עול, ובראותו שיכולים להגיע לאמיתתה של תורה, ובדרגא נעלית יותר ממה רבינו, ע"י הבנה והשגה בלבד, ללא ביטול וקב"ע — אזי "תשש כחו".

אך בראותו שר"ע משיב לתלמידיו (על שאלתם "רבי מניין לך") "הלכה למשה מסיני" — אזי "נתיישבה דעתו", בראותו שלאחרי כל גדלותו של ר"ע בהשקו"ט בתורה באופן של הבנה והשגה, שיושב ודורש

(72) בהעלותך יב, ג.
(73) סה"מ תש"י ע' 236.

(70) ואתחנן ה, ה. וראה סה"ש תורת שלום ע' 158.
(71) כט, ב.

על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות, ועד ש"כולהו אליבא דר"ע"⁷⁴, יש אצלו גם ענין הביטול — לא רק לציית להקב"ה, דמאי קמ"ל, אלא גם לקבל "הלכה למשה מסיני", ללא נפק"מ אם הוא מבין זאת בשכלו אם לאו.

יד. ויש להוסיף, שכללות ענין הביטול יחד עם הבנה והשגה, מודגש גם בענינים שהזמן גרמא:

באים אנו זה עתה מחג הפסח, שבו ישנו החיוב דאכילת מצה, שצריכה להיות "לחם עוני"⁷⁵ דוקא, שענינו בעבודה הו"ע הביטול והקבלת עול, ללא ה"געשמאק" שבענין ההבנה וההשגה, שלכן צריכה להיות העבודה באופן של אתכפיא דוקא, כמשנת"ל בארוכה⁷⁶.

[ומכאן נבוא גם להמשך הביאור בענין מצה עשירה — כיון שהגיעו אלי שאלות כו', כפי שיתבאר לקמן].

ולאידך גיסא — עומדים אנו בימי ספירת העומר, שענינה בעבודה הוא בירור וזיכוך המדות, ועד למעמד ומצב דאתהפכא⁷⁷, שענין זה קשור דוקא עם הבנה והשגה, ענין היין כו'.

והרי התכלית של ספירת העומר היא — מתן-תורה [כמ"ש הר"ן⁷⁸, שמצד גודל התשוקה של בני"מ למ"ת, היו סופרים את הימים כו'], שבו מודגשים ב' הענינים:

מחד גיסא — ענינה של התורה הוא הבנה והשגה, כמ"ש⁷⁹ "כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים"; וביחד עם זה, הנה דוקא "משה קיבל תורה מסיני"⁶⁷: "משה" — שהי' "עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה"⁷², ו"מסיני" — ד"מכיך מכל טוריא"⁸⁰.

וכמודגש גם בכך שההכנה למ"ת היתה דוקא ע"י הקדמת נעשה לנשמע⁸¹, שזוהו"ע הביטול והקב"ע דוקא, שעוד לפני שיודע מה שיצור עליו, אם יבין זאת בשכלו אם לאו, ה"ה מקבל עליו לקיים זאת, וכסיפור הגמרא⁸²: "ההוא צדוקי דחזי" לרבא .. אמר לי' עמא פזיזא דקדמיתו פומיכו לאודנייכו .. איבעיא לכו למשמע אי מציתו קבליתו ואי לא לא

(74) סנהדרין פו, רע"א.

(79) ואתחנן ד, ו.

(75) פ' ראה טז, ג.

(80) ראה תיב"ע ס' שופטים ה, ה. תהלים

(76) שיחת אחש"פ ס"ח; סכ"ט ואילך

סח, יז.

(לעיל ע' 334; 354 ואילך). וש"ג.

(81) ראה לקו"ת שם יב, ג ואילך. ובכ"מ.

(77) ראה לקו"ת במדבר טז, ד. ובכ"מ.

(82) שבת פח, סע"א ואילך (ובפרש"י).

(78) סוף פסחים.

קבליתו", והשיב לו רבא: "אנן דסגינן בשלימותא (התהלכנו עמו בתום לב), כתיב בוי"ט⁸³ תומת ישרים תנחם".

ולהעיר, שזו היתה תשובתו של רבא, שדרכו בלימוד התורה היתה באופן של הדגשת העריכות בהבנה והשגה, עד כדי כך, שהיו רגילים לומר לתלמידים "אדמגרמיתו גרמי בי אביי תו אכלו בישרא [שמינא] בי רבא" (עד שאתם הולכים אצל אביי לגרם עצמות, כלומר, ללמוד שלא לשובע, בואו ולמדו הלכות צהובות מרווחות אצל רבא)⁸⁴, וכיחד עם זה, הדגיש את גודל החשיבות של ענין הביטול והקב"ע.

ונקודת הענין — שבמ"ת נתבטלה הגזירה ש"עליונים לא ירדו לתחתונים ותחתונים לא יעלו לעליונים"⁸⁵, ע"י גילוי אור נעלה ביותר שהוא למעלה מענין ההשגה, שבזה מתבטא החילוק שבין העליונים לתחתונים, ולזה באים ע"י ענין הביטול — אין האמיתי, שע"י לוקחים את היש האמיתי, בחי' העצמות.

* * *

טו. המשך הביאור בהמדובר באחרון של פסח בענין מצה עשירה — נכלל בשיחת אחרון של פסח (סכ"ד ואילך). ובסיום הענין אמר:

וההוראה מזה היא — גודל מעלת העבודה דאתכפיא דוקא, שזו היתה אופן העבודה ביצי"מ, שהוצרכה להיות באופן ד"כי ברח העם"⁸⁶, ו"כהרף עין"⁸⁷, ועד כדי כך, שאילו היו נשארים במצרים עוד רגע אחד, אזי היו נשקעים למטה יותר ממ"ט שערי טומאה, ושוב לא היו יכולים לצאת משם⁸⁸ (ובלשון ההגדה: "אילו הי' שם לא הי' נגאל"), גם לא ע"י משה, שעליו נאמר⁸⁹ "ותחסרהו מעט מאלקים", כיון שנמסרו לו "חמשים שערי בינה . . חסר אחת"⁹⁰, והיינו, שנחסר אצלו שער הנו"ן דקדושה.

וענין האתכפיא — לאו מילתא זוטרתה הוא, שהרי מבואר במאמר של הצ"צ⁹¹ שדוקא ע"י באים להעילוי ד"בכל מאדך"⁹², בלי גבול.

ויש להוסיף, שגם בימי ספה"ע שבהם העבודה היא בבירור וזיכון המדות לבוא לבחי' אתהפכא [וכמודגש גם בענין הקרבת העומר, שבא

(88) ראה לעיל ריש ע' 307. וש"נ.
 (89) תהלים ח, ו.
 (90) ר"ה כא, ב. וש"נ.
 (91) ד"ה הא לחמא עניא באוה"ת ויקרא
 (כך ב) ע' תנג ואילך.

(83) משלי יא, ג.
 (84) ב"ב כב, א (ובפרש"י).
 (85) ראה נחומא וארא טו. ועוד.
 (86) בשלח יד, ה. וראה תניא ספל"א.
 (87) מכילתא ופרש"י בא יב, מא.

משעורים, מאכל בהמה⁹², ומזה עושים מאכל אדם, ש"רוח בני האדם העולה היא למעלה"⁹³], ישנו עדיין גם הענין דאתכפיא — כי, העבודה דספה"ע היא באופן שבכל יום מבררים ומזככים מדה אחת, ולדוגמא: ביום הראשון דספה"ע העבודה היא בבירור וזיכוך מדת החסד שבחסד דלעו"ז, להפכה למדת החסד שבחסד בקדושה, ונמצא, שבנוגע למדה שכבר נתבררה, נמצאים אמנם במעמד ומצב של אתהפכא, אבל בנוגע להמדות שלא נתבררו עדיין, ישנו העילוי שבעבודה דאתכפיא דוקא, וכיון שכן, הרי צריך לנצל זאת כו'.

ומזה מובן גם בנוגע לכללות העבודה בזמן הזה — שהיא בדוגמת העבודה דספה"ע שהיא הכנה למ"ת (כנ"ל סי"ד), וכן העבודה בזמן הזה היא הכנה לגילוי פנימיות התורה לעתיד לבוא — שצריכים לנצל את מעלת העבודה דאתכפיא שישנה בזמן הזה, קודם שיבואו ה"שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ"⁹⁴, וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר⁹⁵, שאז יתגעגעו לעבודה שהיתה בזמן הגלות.

והעיקר — שנזכה כבר לגילוי פנימיות התורה דלעת"ל, שעז"נ⁹⁶ ד"ישקני מנשיקות פיהו", בביאת משיח צדקנו בקרוב ממש.

95) ראה סה"ש תש"ב ע' 9. לקו"ד ח"א קלג, ב (נעתק ב"היום יום" ג מנ"א).
96) שה"ש א, ב ובפרש"י.

92) סוטה רפ"ב.
93) קהלת ג, כא.
94) שם יב, א. וראה שבת קנא, ב.